

Egység és magasabbegység üzemanyag-fogyasztásának meghatározása menetre és harcra

Ács Imre mérnök-alezredes

A harc és menet üzemanyag-szükséglete a fogyasztásból, valamint a harc, illetve menet végére előírt készletekből tevődik össze. Az utóbbit az előljáró hadtáparancsa vagy intézkedése a harc vagy a menet megkezdése előtt rendszerint meghatározza, a fogyasztási szükségletet pedig ki kell számítani. Az üzemanyag-fogyasztás kiszámítása a tervezés egyik legfontosabb eleme a harc és menet előkészítési időszakában.

Két szovjet szerző: Ivánov N. D. és Barancsugov V. N. (mindkettő a hadtudományok kandidátusa) behatóan foglalkozott az üzemanyag-fogyasztás kiszámításával és tanulmányozta azokat a lehetőségeket, amelyeket az egyes matematikai módszerek alkalmazása nyújt a fogyasztást befolyásoló különböző tényezők (pl. az út- és terepviszonyok, manőverezés, napi támadási ütem, veszteségek) figyelembe vételére. Munkájuk célja a meglehetősen idő- és munkaigényes fogyasztás-meghatározás egyszerűbbé és gyorsabbá tétele, anélkül azonban, hogy ez az egyszerűsítés és gyorsítás a pontosság rovására menjen, továbbá olyan számítási módszerek kialakítása, amelyek lehetővé teszik az üzemanyag-fogyasztás kiszámításához elektronikus számítógépek felhasználását.

Tanulmányukban tárgyalják és általánosítják az üzemanyag-szükséglet kiszámításának meglévő módszereit és vizsgálják, hogy a fogyasztás mely befolyásoló tényezői között található matematikai képletekkel is kifejezhető összefüggések.

A szerzők a koefficiensok, indexek és alapmennyiségek jelölésében némileg eltérnek az általánosan használt jelölésektől, hogy a tervezési feladatok számítógépes megoldásának előkészítését megkönnyítsék. Ennek oka egyrészt az, hogy a meglévő jelöléseket nem tartják elegendőeknek és eléggé differenciálóknak, másrészt azok nem teszik lehetővé egyes műveletek elvégzését.

Tekintettel arra, hogy a gyakorlatokon, hadijátékokon kevés idő áll rendelkezésre a tervezéshez, a szerzők táblázatokat is kidolgoztak, amelyek az egységek és magasabbegységek fogyasztási szükségleteit tartalmazták a különböző tényezők függvényében kiszámítva.

A tanulmányt abban a reményben ismertetem, hogy érdekelni fogja mindazokat, akik a menet és a harc üzemanyag-fogyasztásának tervezési és elméleti problémáival, valamint a számítási módszerek gépre vitelével foglalkoznak. Ezen kívül segítséget nyújthat az üzemanyag-szolgálat főnököknek, akik gyakorlati módszereket ismerhetnek meg és hasznosíthatnak tervezési munkájukban. Az anyagon a könnyebb alkalmazhatóság érdekében bizonyos módosításokat és egyszerűsítéseket alkalmaztam, amelyek azonban a lényegét nem érintik. Így például elhagytam a B-70-es repülőbenzint, mint külön üzemanyag-fajtát, amelyet a szovjet hadseregben a páncélozott szállító harcjárművekhez használnak.

A jelölésekben a lehetőségekhez képest megtartottam az eredeti rendszert. Ennek megfelelően meghagytam a szerzők által is latin betűkkel írt jelzéseket, valamint azokat a cirill betűket, amelyek egybeesnek valamilyen latin betűvel (még akkor is, ha ez a latin betű más hangoztól, pl. P) és csak azoknál a cirill betűknél tértem el az eredeti jelzésektől, amelyek eredeti alakjukban a mi ábécénkben nem fordulnak elő. Ezzel az eredeti munka alapján készült számítógépi programok esetleges hazai adaptálását kívánom elősegíteni.

1. JELÖLÉSEK

a) Alapmennyiségek

- G a harc feladat mélysége (közelebbi feladat, távolabbi feladat), km
 S menettávolság a térképen mérve, km
 C a járművek mennyisége, db
 t a hadművelet vagy harctevékenység (előkészítő időszak, közelebbi és távolabbi feladat) napjainak száma
 T támadási ütem $\left[T = \frac{G}{t} \right]$, km/nap
 U a járművek valóságos útja, km
 B egység, magasabbegység, hadsereg
 i 1, 2, ... i, ... m — az egységek, magasabbegységek, hadseregek száma
 A az egység, magasabbegység, hadsereg, front üzemanyagraktára, kirakó állomás, repülőtér, anyagátadó pont stb.
 j 1, 2, ... j, ... n — az üzemanyagraktárak száma
 k 1, 2, ... k, ... l — az üzemanyagfajták száma
 P fogyasztási szükséglet, javadalmazás
 P' fogyasztási szükséglet, tonna
 P'' fogyasztási szükséglet egy napra, tonna
 P_k fogyasztási szükséglet a k-adik üzemanyagfajtából, javadalmazás
 P'_k fogyasztási szükséglet a k-adik üzemanyagfajtából, kg vagy tonna
 p napi átlagfogyasztás a harcra (menetre), javadalmazás

- H meglevő üzemanyag-készlet a tervidőszak (előkészítő időszak, közelebbi feladat, távolabbi feladat) kezdetén, tonna
 M_k előírt készlet a tervidőszak kezdetére, tonna
 M_v előírt készlet a tervidőszak végére, tonna
 L egy üzemanyag-javadalmazás súlya, tonna
 N egy jármű hajtóanyag-fogyasztási normája 1 km-re, kg
 N_k kenőanyagfogyasztási norma (a hajtóanyag-fogyasztás százalékában)
 Z a járművek hatótávolsága, km

b) Indexek

- a gépkocsi
 h harckocsi
 e előkészítő időszak
 kf közelebbi feladat
 tf távolabbi feladat

c) Koefficiensek (szorzók)

- K_y^a út- és terepviszonyok koefficiense a harcra, gépkocsikhoz
 K_y^h út- és terepviszonyok koefficiense a harcra, harckocsikhoz
 K_g^a út és terepviszonyok koefficiense a menetre, gépkocsikhoz
 K_g^h út- és terepviszonyok koefficiense a menetre, harckocsikhoz
 K_M^a gépkocsik manőverezési koefficiense
 K_M^h harckocsik manőverezési koefficiense
 K_D a menet segédelemeinek koefficiense
 K_K térkép-koefficiens
 K_G veszteség-koefficiens

2. AZ ÜZEMANYAG-FOGYASZTÁS MEGHATÁROZÁSÁNAK MÓDSZEREI ÉS ALAPKÉPLETEI

a) Az üzemanyag-fogyasztás meghatározása a napi átlagfogyasztás alapján

Az üzemanyag-fogyasztás kiszámítása történhetik a napi átlagfogyasztás szerint, vagy pedig a járművek menetteljesítménye alapján. Az első módszer egyszerűbb, de kevésbé pontos, a második módszer számítás-igényesebb, de nagyobb pontosságot is nyújt.

A napi átlagfogyasztás alapján az üzemanyag-fogyasztást (P) úgy határozzuk meg, hogy a napi fogyasztási normát (p) megszorozzuk a harctevékenység vagy a menet napjainak a számával (t):

$$P = p \cdot t \quad \text{javadalmazás} \quad (1)$$

A napi átlagfogyasztási norma az egyes egységekre, magasabbegységekre tapasztalati úton határozható meg, vagyis a harctevékenység, illetve menet gyakorlati fogyasztása alapján. Ilyen gyakorlati fogyasztási adatok úgy nyerhetők, hogy egy valóságos egység, illetve magasabbegység különböző körülmények között végrehajtott harctevékenységének vagy menetének üzemanyag fogyasztását mérjük és általánosítjuk. A mérési eredmények alapján meghatározhatók a napi átlagfogyasztási normák különböző támadási ütemekre vagy menettávolságokra, különböző évszakokra és klimatikus viszonyokra. Békében ilyen normákat valóságos mérések alapján csak menetre tudunk meghatározni.

*b) Az üzemanyag-fogyasztás meghatározása
a járművek menetteljesítménye alapján*

Ezt a módszert kétféleképpen használhatjuk:

- a fogyasztási szükségletet a járművek által megtett út és a hajtóanyag-fogyasztási normák alapján határozzuk meg;
- a fogyasztási szükségletet a járművek által megtett út és a közepes hatótávolság alapján határozzuk meg. A közepes hatótávolság a járművek által egy javadalmazás üzemanyaggal átlagos körülmények között megtehető út.

Az első esetben a fogyasztási szükségletet a következő képlettel számíthatjuk:

$$P' = N \cdot C \cdot U \cdot K_y \quad \text{kg} \quad (2)$$

Vagyis az egyes járművek hajtóanyag-fogyasztási normáját (N) megszorozzuk az adott típusú jármű darabszámával (C), a járművek által megteendő úttal (U) és az út-, illetve terepviszonyok koefficiensével (K_y), amely utóbbi a normakülönbözeti szorzószám szerepét tölti be.

Ez a számítási módszer már egység viszonylatban is meglehetősen munkaigényes, mert az egyes típusokra a fogyasztási normák különbözősége miatt külön kell a (2) képlet szerint kiszámítani a fogyasztást, majd az egyes típusok fogyasztását összegezni.

A módszer második változata szerint a fogyasztási szükségletet a következő képlettel számíthatjuk:

$$P = \frac{T \cdot K_M \cdot K_y \cdot t}{Z} + \frac{S \cdot K_b \cdot K_g}{Z} \quad \text{ja} \quad (3)$$

Ebben a képletben az egyenlet jobb oldalának első tagja a harc (hadművelet), második tagja az előrevonás (menet) hajtóanyag fogyasztását adja. Az első tagot úgy kapjuk, hogy a támadás napi ütemét (T) szorozzuk a manőverezési koefficienssel (K_M), a harcra vonatkozó terep-koefficienssel (K_y) és a harcnapok számával (t), majd osztjuk a járművek közepes hatótávolságával (Z). A második tag kiszámítása érdekében a térképen mért menettávolságot (S) szorozzuk a menet segédelemeinek koefficiensével (K_b) és a menetre vonatkozó útviszony-koefficienssel (K_g), majd osztjuk a járművek közepes hatótávolságával (Z).

A (3) képlet alapján a számítást hajtóanyagfajták szerint végezzük a következőképpen:

— benzinre:

$$P_a = \frac{T \cdot K_M^a \cdot K_y^a \cdot t}{Z_a} + \frac{S \cdot K_b \cdot K_g^a}{Z_a} \quad \text{ja} \quad (4)$$

— gázolajra:

$$P_h = \frac{T \cdot K_M^h \cdot K_y^h \cdot t}{Z_h} + \frac{S \cdot K_b \cdot K_g^h}{Z_h} \quad \text{ja} \quad (5)$$

A (4) képlettel a benzinfogyasztást úgy számítjuk, hogy a támadási ütemet (T) szorozzuk a gépkocsi manőverezési koeficiensével (K_M^a), harci koeficiensével (K_y^a) és a harcnapok számával (t), majd osztjuk a gépkocsi hatótávolságával ($Z_a = 500$ km). Ez adja a harc (hadművelet) benzinfogyasztását. Ez utóbbit a képlet második tagja szolgáltatja, amelyet úgy kapunk, hogy a térképen mért menettávolságot (S) szorozzuk a menet segédelemeinek koeficiensével (K_b) és a gépkocsi menetre vonatkozó útviszony-koeficiensével (K_g^a), majd osztjuk a gépkocsi hatótávolságával ($Z_a = 500$ km).

Analóg módon történik a gázolajfogyasztás kiszámítása az (5) képlettel, azzal a különbséggel, hogy itt a gépkocsikra vonatkozó koeficiensok (K_M^h , K_y^h , K_g^h) és a hatótávolság (Z_a) helyett a harckocsi szorzószámai (K_M^h , K_y^h , K_g^h) és hatótávolsága (Z_h) szerepel.

A (4) és (5) képlet használata feltételezi, hogy a gépkocsi benzinüzeműek és a harckocsi gázolajüzeműek, ugyanis a benzinfogyasztást a gépkocsi hajtóanyag-fogyasztásával, a gázolajfogyasztást pedig a harckocsi hajtóanyag-fogyasztásával, a gázolajfogyasztást pedig a harckocsi hajtóanyag-fogyasztásával tekinti azonosnak. Minél inkább teljesül ez a feltétel, tehát minél kevesebb a gázolajüzemű gépkocsi a harckocsihoz képest, annál pontosabban adja a (4) és (5) képlet az egység (magasabbegység) benzin- és gázolajfogyasztását.

A tervekben a (4) és (5) képlettel kapott egység-fogyasztásokat át kell számítani magasabbegység javadalmazásokra. Az átszámítás a következő képlettel végezhető:

$$P = \frac{\sum_{i=1}^m P_i \cdot L_i}{L} \quad \text{ja} \quad (6)$$

A (6) képlet számlálóját úgy kapjuk, hogy valamennyi egység javadalmazásban kiszámított fogyasztását (P_i) megszorozzuk az illető egység egy javadalmazásának súlyával (L_i) és az így egységenként tonnában kapott fogyasztásokat 1-től m-ig összegezzük. Ez tulajdonképpen a magasabbegység fogyasztása tonnában, amelyet a magasabbegység egy javadalmazásának súlyával (L) osztva, a magasabbegység javadalmazásában kifejezett fogyasztási szükséglethez jutunk.

A (6) általános képlet alapján a magasabbegység benzinfogyasztása a következő képlettel számítható ki:

$$P_a = \frac{\sum_{i=1}^m P_i^a \cdot L_i^a}{L_a} \quad \text{ja} \quad (7)$$

Hasonló képlet adódik a magasabbegység gázolajfogyasztására:

$$P_h = \frac{\sum_{i=1}^m P_i^h \cdot L_i^h}{L_h} \quad \text{ja} \quad (8)$$

A (6, 7, 8) képlet felhasználásával teljesen analog módon kiszámítható a hadsereg vagy a front fogyasztási szükséglete az alárendelt egységek és magasabbegységek fogyasztási szükségletéből. A képletek alkalmasak mind kézi, mind elektronikus számítógépes felhasználásra. Mégis, ha a feladatot elektronikus számítógéppel oldjuk meg, lényeges, hogy a számítógép operatív memóriaegységét minél kevésbé terheljük.

Ezért abban az esetben, ha a fogyasztási szükségletet elektronikus számítógéppel akarjuk meghatározni, célszerű a (4, 5) képletet a következőképpen átalakítani:

— benzinre

$$P_a = \frac{(4,8 T^{0,74} + 3) K_y^a \cdot t}{Z_a} + \frac{S \cdot K_b \cdot K_g^a}{Z_a} \quad \text{ja} \quad (9)$$

— gázolajra

$$P_h = \frac{(7,4 T^{0,68} + 4) K_y^h \cdot t}{Z_h} + \frac{S \cdot K_b \cdot K_g^h}{Z_h} \quad \text{ja} \quad (10)$$

A (9, 10) képletet úgy nyertük, hogy a (4, 5) képletből elhagytuk a manőverezési szorzót és ezt olyan összefüggéssel helyettesítettük, amely a támadási ütem és a járműveknek a támadó harcban várható napi teljesítménye között kimutatható. Ennek az összefüggésnek a tárgyalására még visszatérünk a manőverezési szorzó ismertetése során.

A számvetési-ellátási egységben (javadalmazásban) a k-adik hajtóanyagfajtára meghatározott fogyasztási szükségletet a következő képlettel számíthatjuk át súlyegységekre:

$$P_k' = P_k \cdot L_k \quad \text{tonna} \quad (11)$$

valamennyi hajtóanyagfajtára pedig:

$$P' = \sum_{k=1}^1 P_k \cdot L_k \quad \text{tonna} \quad (12)$$

A súlyegységekre történő átszámítást a (11, 12) képlettel végezhetjük a harctevékenység időszakának valamelyik meghatározott napjára (pl. a harc első napjára), valamint a menetre. Abban az esetben, ha a támadó harc több napjára kell meghatározni a szükségletet súlyegységekben, a (11, 12) képletek nem használhatók, mert nem veszik figyelembe a javadalmazás súlyának csökkenését.

Ha a harcvesztés (ϱ) figyelembevételével akarjuk meghatározni a hadművelet (harc) t napjára az üzemanyag-szükségletet súlyegységekben, akkor a következő képletet használjuk:

$$P'_k = P_{tk} \cdot L_{Ok} \frac{1 - (1 - \varrho_k)^t}{\varrho_k \cdot t} \quad \text{tonna} \quad (13)$$

ahol:

P_{tk} — fogyasztás a k -adik hajtóanyagfajtából t napra, ja

L_{Ok} — egy javadalmazás súlya a k -adik hajtóanyagból a harc megkezdése előtt, tonna

ϱ_k — veszteségi koefficiens a k -adik hajtóanyagfajtából.

Ha a harcvesztés figyelembevételével az üzemanyag-szükségletet súlyegységekben a hadművelet (harc) valamely t -edik napjára kell meghatározni, erre a következő képlet alkalmas:

$$P''_k = P''_{tk} \cdot L_{Ok} (1 - \varrho_k)^{t-1} \quad \text{tonna} \quad (14)$$

ahol:

P''_{tk} — fogyasztás a k -adik hajtóanyagfajtából a hadművelet (harc) t -edik napjára, ja.

A kenőanyag-fogyasztás szükségletét súlyegységekben határozzuk meg. Ez a következő képlettel történhet:

$$P'_M = \sum_{k=1}^1 P'_k \cdot N_k \quad \text{tonna} \quad (15)$$

Ha a (15) képletbe azt a P'_k értéket helyettesítjük be, amelyet a (11, 12) képlettel számítottunk ki, akkor a kenőanyag-fogyasztást a veszteségek figyelembevétele nélkül kapjuk meg. Ha figyelembe akarjuk venni, hogy a kenőanyag-szükséglet a járműállományban bekövetkező harcvesztés miatt csökken, akkor a (15) képletben azt a P'_k értéket kell használnunk, amelyet a (13) képlettel számítunk ki.

3. A KÉPLETEKBEN SZEREPLŐ FŐBB ÉRTÉKEK ÉS KOEFFICIENSEK JELLEMZÉSE

a) A harcfeladat mélysége (menettávolság)

A harcfeladat mélységét, illetve a menettávolságot a térképről állapítjuk meg mérés útján. A harcfeladat mélységét légvonalban mérjük, a menettávolságot pedig az út térképen feltüntetett hajlatainak megfelelően. A képletekben a harcfeladat mélységét és a menettávolságot G betűvel jelöljük.

b) A manőverezési koefficiens

A járművek a valóságban hosszabb utat tesznek meg, mint amennyit a térképen a harcfeladat mélységeként mérünk. Különösen vonatkozik ez a harckocsikra, amelyeknek a harcfeladat végrehajtása érdekében manővereket kell végrehajtaniuk. De a gépkocsik sem haladhatnak lég-

vonásban, hanem legjobb esetben is az úton, de gyakran az utakról is le kell térniük. Az ebből adódó többlet-felhasználást külön szorzóval, a manőverezési koeficienssel (K_M) vesszük figyelembe.

A manőverezési koeficiens tehát a harci és szállító járművek egy harcnap alatti valóságos kilométer-teljesítménye (U) és a térképen ugyancsak kilométerben mért napi támadási ütem (T) közötti arányt adja meg:

$$K_M = \frac{U}{T} \quad (16)$$

A végrehajtott gyakorlatok tapasztalatai azt mutatják, hogy a manőverezési koeficiens értéke a járművek fajtájától és a támadás napi ütemétől függ. A járműfajták közül a legnagyobb a harckocsik manőverezési szorzója, minthogy a harc feladat megoldásához a harckocsiknak kell a legtöbb manővert végrehajtaniuk. A páncélozott szállító harcjárművek valóságos megtett útja már jobban megközelíti a napi feladat mélységét, így manőverezési koeficiensünk kisebb a harckocsikénál. A legkisebb a gépkocsik manőverezési szorzója.

A manőverezési koeficiensnek a támadás napi ütemétől való függése olyan jellegű, hogy minél nagyobb a napi támadási ütem, annál kisebb a manőverezési szorzó. Ez érthető is, ha figyelembe vesszük, hogy minél nagyobb a támadás lendülete, annál kevésbé van szükség manőverezésre és annál kevesebb idő is jut rá. A manőverezési szorzóknak a számításokhoz ajánlott értékeit az 1. táblázat tartalmazza.

Ha a harc üzemanyag szükségletét elektronikus számítógéppel akarjuk kiszámítani, nem célszerű, hogy a manőverezési szorzókat betápláljuk a számítógép memóriaegységébe, mert ezzel növeljük az alapinformációk előkészítési idejét, bonyolultabb lesz a feladat programozása és feleslegesen terheljük a gép operatív memóriaegységét.

A manőverezési koeficiens helyett a (4, 5) képletben egy matematikai függvényt használunk fel, amely lehetővé teszi az 1. táblázat elhagyását. A függvényt úgy kapjuk, hogy az 1. táblázat adatai alapján diagramban ábrázoljuk a járművek valóságos menetteljesítményét a napi ütem függvényében. A diagram az 1. ábrán látható. Ha a $T-U$ görbékét logaritmusos beosztású koordináta-rendszer segítségével matematikailag feldolgozzuk, olyan egyenletekhez jutunk, amelyekkel a menetteljesítmény a napi támadási ütemből kiszámítható.

Ezek az egyenletek a következők:

$$\text{— gépkocsikra} \quad U_a = 4,8 \cdot T^{0,74} + 3 \quad \text{km} \quad (17)$$

$$\text{— harckocsikra} \quad U_h = 7,4 \cdot T^{0,68} + 4 \quad \text{km} \quad (18)$$

$$\text{— PSZH-kra} \quad U_p = 4,7 \cdot T^{0,76} + 8 \quad \text{km} \quad (19)$$

Az egyenletekben a törtekitevő segítségével figyelembe vesszük, hogy a megtett út és a támadási ütem aránya nem lineáris. Az egyenletek jó közelítéssel helyettesítik az 1. táblázatot. A 2. táblázatban összehasonlítjuk a manőverezési szorzókkal kiszámított menetteljesítményeket azokkal a menetteljesítményekkel, amelyeket ugyancsak a napi támadási ütemből, de nem a manőverezési szorzókkal, hanem a (17, 18) egyenletekkel számítottunk ki. A 2. táblázatból, amely a két számítási mód közötti eltérést

is feltünteteti, kitűnik, hogy az egyenletek teljesen kielégítő eredményt adnak. Az egyenletek használatával járó relatív hiba a legvalószínűbb támadási ütemek tartományában (50—80 km/nap) nem haladja meg a 2⁰/₀-ot.

1. táblázat

A jármű-fajták manőverezési koefficiensei a napi támadási ütem függvényében

Sorszám	Napi támadási ütem km/nap	Gépkocsik K_M^a	Harcokocsik K_M^h	Pc. száll. harc- járművek K_M^p
1	20	2,05	2,55	2,25
2	25	2,0	2,5	2,2
3	30	1,95	2,45	2,15
4	35	1,92	2,37	2,12
5	40	1,9	2,3	2,1
6	45	1,85	2,25	2,05
7	50	1,8	2,2	2,0
8	55	1,75	2,15	1,95
9	60	1,7	2,1	1,9
10	65	1,67	2,07	1,87
11	70	1,65	1,95	1,85
12	75	1,6	1,9	1,8
13	80	1,55	1,85	1,75
14	85	1,52	1,8	1,7
15	90	1,5	1,75	1,65
16	95	1,45	1,7	1,62
17	100	1,4	1,65	1,6

c) Az út- és terepviszonyok koefficiense

Támadó harcban a harci és szállítójárművek nagyon különböző körülmények között üzemelhetnek, így az üzemanyag-fogyasztás különböző lehet. A fogyasztást jelentősen befolyásoló körülmények: az évszakok, oszlopmenet, különböző út- és terepviszonyok, löveg- vagy pótkocsivontás stb. Ha az üzemi körülmények eltérnek a normálistól, akkor mind az egyes járművek, mind az egységek hajtóanyag-fogyasztása túllépi az alapnormában meghatározott értékeket.

A támadó harcban, illetve a menet alatt elfogyasztott hajtóanyag mennyiségének (N_d) arányát az egyes járművek, illetve a csapat fogyasztási normájához (N) az út- és terepviszonyok koefficiensének (K_y) nevezzük. Ezek szerint

$$K_y = \frac{N_d}{N} \quad (20)$$

Az út- és terepviszonyok koefficiensének átlagértékeit a 3. táblázat tartalmazza. A táblázat adatai a nyugati hadszíntéren nyári időszakban végrehajtandó hadműveletre vonatkoznak.

Összehasonlító számvetés
a manőverezési szorzókkal és a közelítő egyenletekkel kiszámított
napi menetteljesítmények közötti eltérésről

Napi támadási ütem km/nap	Gépkocsik				Harcokocsik			
	teljesítménye, km		abszolút hiba km	relatív hiba %	teljesítménye, km		abszolút hiba km	relatív hiba %
	manőverezési szorzóval	egyenlettel			manőverezési szorzóval	egyenlettel		
	számítva		számítva					
30	58,5	63,0	5,5	9,5	73,5	78,0	4,5	6,1
40	76,0	77,0	1,0	1,3	92,0	94,0	2,0	2,1
50	90,0	90,0	0	0	110,0	110,0	0	0
60	102,0	102,0	0	0	126,0	123,8	2,2	1,7
70	115,0	115,0	0	0	137,0	137,0	0	0
80	124,0	126,0	2,0	1,6	148,0	149,0	1,0	0,7
90	135,0	137,0	2,0	1,5	158,0	161,0	3,0	1,9
100	140,0	147,0	7,0	5,0	165,0	173,0	8,0	4,8

*Az út- és terepviszonyok koeficiensének átlagértékei
a nyugati hadszíntéren nyári időszakban végrehajtandó hadműveletben*

Jármű	Hajtóanyag	Támadó harc	Menet
Gépkocsi	Benzin vagy gázolaj	1,5	1,3
Harckocsi	Gázolaj	1,1	1,1
PSZH	Gázolaj	1,4	1,2

d) A menet segédelemeinek koeficiensai

Ezzel a koeficienssel azt vesszük figyelembe, hogy a valóságos menettávolság nagyobb, mint amit a térképen való mérésével kapunk. Ez a koeficiens tehát a valóságos menetteljesítmény (U) és a térképen mért menettávolság (S) közötti arány:

$$K_b = \frac{U}{S} \quad (21)$$

A (21) képletből a valóságos menettávolság a következőképpen számítható:

$$U = K_b \cdot S \quad \text{km} \quad (22)$$

A menet segédelemei koeficiensének négy fő fajtája van:

1. Olyan menet segédelemeinek koeficiens, amelyet a megindulási körletből az összpontosítási vagy nappalozási körletbe hajtanak végre, hosszú pihenővel (K_b^1). A menet elemeit a 2. ábrán levő elvi vázlat jelzi.

A K_b^1 értékét a következőképpen határozzuk meg:

$$K_b = \frac{U_j}{S} = \frac{S + S_1 + S_2 + S_3 + S_4 + S_5}{S} \quad (23)$$

ahol:

- S_1 — az a kilométer-felhasználás, amely az oszlopok megalakításához és a megindulási körletből, nappalozási körletből vagy a hosszú pihenő körletéből történő kivonásához szükséges (kb. 10–15 km);
- S_2 — az a kilométer-felhasználás, amely az oszlopok szétbontakoztatásához szükséges a beérkezési körletben (kb. 10–15 km);
- S_3 — az a kilométer-felhasználás, amely a hosszú pihenő körletében az oszlopok bevezetéséhez és szétbontakoztatásához, majd újbóli megalakításához és kivonásához szükséges (kb. 20–30 km); erőtetett menetnél vagy éjszakai menet alkalmával ezt a szorzót nem használjuk;
- S_4 — a rövid pihenők kilométer-felhasználása (rövid pihenőnként 3–5 km);
- S_5 — a valóságos menettávolság és a térképen mért menettávolság közötti különbség kilométerben:

$$S_5 = S (K_k - 1) \quad \text{km} \quad (24)$$

ahol:

K_k — a terep domborzati viszonyait figyelembe vevő szorzó. Értéke a térkép méretarányától függően közepesen szegdelt terepen 1,05—1,2 hegyes terepen 1,4.

2. Olyan menet segédelemeinek koefficiense, amelyet a megindulási körletből az összpontosítási (vagy nappalozási) körletbe hosszú pihenő nélkül hajtanak végre (K_b^2). A menet elemeit a 3. ábra mutatja.

Ebben az esetben a segédelemek koefficiensét a következő képlettel számítjuk:

$$K_b^2 = \frac{U_2}{S} = \frac{S + S_1 + S_2 + S_4 + S_5}{S} \quad (25)$$

3. Olyan menet segédelemeinek koefficiense, amelyet a megindulási körletből a szétbontakozási terepszakaszig vagy rövid pihenőig hajtanak végre. (K_b^3). A menet elemeit a 4. ábra jelzi.

A segédelemek koefficiensét a következő képlettel számítjuk:

$$K_b^3 = \frac{U_3}{S} = \frac{S + S_1 + S_4 + S_5}{S} \quad (26)$$

4. Olyan menet segédelemeinek koefficiense, amelyet az egyik rövid pihenőtől a következő rövid pihenőig hajtanak végre (K_b^4). Ezt a menetet 5. ábrán látható sémával szimbolizáljuk.

A segédelemek koefficiensét pedig a következő képlettel számítjuk:

$$K_b^4 = \frac{U_4}{S} = \frac{S + S_1 + S_5}{S} \quad (27)$$

A segédelemek koefficiensének meghatározásához a menettávolságtól függően kell figyelembe vennünk a rövid és hosszú pihenőket a következők szerint:

A rövid pihenőket — és ennek megfelelően a rövid pihenők kilométer-szükségletét — kétórás oszlopmenet után számítjuk. Az oszlop mozgási sebességét 30 km/órának véve, tehát minden 60 km után következik rövid pihenő. Ennek megfelelően tünteti fel a menet hajtóanyag-szükségletét a 6., 7., 8. és 9. táblázat.

A hosszú pihenőt — és ennek megfelelően a hosszú pihenő kilométer-szükségletét — a napi menet felénél, vagyis 100—125 km megtétele után számítjuk. Ha a hosszú pihenő rövid pihenővel esik egybe, akkor az utóbbit az üzemanyag-szükséglet számításához nem vesszük figyelembe. Ha a menet végrehajtása hosszú pihenő nélkül történik, ekkor helyette a számvetésbe rövid pihenőt iktatunk be. A táblázatokban szereplő adatok kiszámításához a terep domborzati viszonyait figyelembe vevő K_k szorzó 1,1 középértékkel szerepel.

A 4. táblázat a segédelemek koefficiensét (K_b) és a valóságos menet-teljesítményt tünteti fel a különböző menetfajtákra.

e) A veszteségi koefficiens (ρ)

A harcselekmények következtében a csapatok és magasabbegységek veszteséget szenvednek harceszközökben is. A veszteség egy részét új anyaggal vagy javítással pótolják. Teljes pótlással azonban általában nem szoktunk számolni. Ezért a számvetésekben a vissza nem térő harcvesztést kell figyelembe venni.

A veszteségi szorzó hatását kétféle módon vehetjük számításba:

- csökkentjük a hajtóanyag-fogyasztási szükségletet számvetési-ellátási egységben (javadalmozásban);
- csökkentjük a javadalmozás eredeti súlyát.

Az első esetben bizonyos mértékig pontatlan képet kapunk a folyamat valódi alakulásáról, ugyanis ennél a módszernél a javadalmozás súlya változatlan marad és csak a javadalmozásban kifejezett szükséglet csökken. Ezért a veszteségek hatását helyesebb a javadalmozás súlyának változtatásával figyelembe venni.

A javadalmozás súlya a hadművelet napjainak függvénye:

$$L = f(t) \quad (28)$$

Jelöljük a javadalmozás induló súlyát L_0 -val, a hadművelet első, második, ... t -edik napján a vissza nem térő veszteségek figyelembevételével kialakuló javadalmozás súlyát pedig rendre L_1, L_2, \dots, L_t -vel. Az első harcnap után a javadalmozás súlya a következő lesz:

$$L_1 = L_0 - \rho L_0 = L_0 (1 - \rho) \quad (29)$$

A második harcnap utáni javadalmozás súlyát a következőképpen számíthatjuk:

$$\begin{aligned} L_2 &= L_1 - \rho L_1 = L_0 - \rho L_0 - \rho(L_0 - \rho L_0) = L_0 - \rho L_0 + \rho^2 L_0 = \\ &= L_0 - 2\rho L_0 + \rho^2 L_0 = L_0 (1 - 2\rho + \rho^2) = L_0 (1 - \rho)^2 \end{aligned} \quad (30)$$

A harmadik harcnap utáni javadalmozás súlya:

$$\begin{aligned} L_3 &= L_2 - \rho L_2 = L_0 (1 - \rho)^2 - \rho L_0 (1 - \rho^2) = \\ &= L_0 (1 - \rho)^2 (1 - \rho) = L_0 (1 - \rho)^3 \end{aligned} \quad (31)$$

A negyedik harcnap után:

$$\begin{aligned} L_4 &= L_3 - \rho L_3 = L_0 (1 - \rho)^3 - \rho L_0 (1 - \rho)^3 = \\ &= L_0 (1 - \rho)^3 (1 - \rho) = L_0 (1 - \rho)^4 \end{aligned} \quad (32)$$

Ezek az egyenletek binomiális összefüggéshez vezetnek, amely szerint a t -edik nap után a javadalmozás súlyára a következő képlet adódik:

$$\begin{aligned} L_t &= L_{t-1} - \rho L_{t-1} = L_0 \left[1 - t\rho + \frac{t(t-1)}{1 \cdot 2} \rho^2 - \frac{t(t-1)(1-2)}{2 \cdot 3} \rho^3 + \right. \\ &+ \dots \pm \rho^t \left. \right] = L_0 \left[1 - \frac{t!}{1!(t-1)!} \rho + \frac{t!}{2!(t-2)!} \rho^2 - \right. \\ &\left. - \frac{t!}{3!(t-3)!} \rho^3 + \dots \pm \frac{t!}{n!(t-n)!} \rho^n \pm \dots \pm \rho^t \right] = L_0 (1 - \rho)^t \end{aligned} \quad (33)$$

A menet segédelemeinekoefficiensei (K_b) és a valóságos menet-teljesítmények különböző menetfajták végrehajtása esetén

Menet-távolság a térképen mérve (S) km	Menet a megindulási körletből az összpontosítási körletbe				Menet a megindulási körletből a szétbontakozási terepszakaszig vagy a rövidpihenőig		Menet a rövidpihenőtől a szétbontakozási terepszakaszig vagy a következő rövidpihenőig	
	hosszúpihenővel		hosszúpihenő nélkül		K_b^3	$U_3 = K_b^3 \cdot S$ km	K_b^4	$U_4 = K_b^4 \cdot S$ km
	K_b^1	$U_1 = K_b^1 \cdot S$ km	K_b^2	$U_2 = K_b^2 \cdot S$ km				
20	2,60	52	2,60	52	1,85	37	1,35	27
30	2,10	63	2,10	63	1,60	48	1,27	38
40	1,85	74	1,85	74	1,48	59	1,22	49
50	1,70	85	1,70	85	1,40	70	1,02	60
60	1,60	96	1,60	96	1,35	81	1,18	71
70	1,60	1 r 112	1,60	1 r 112	1,38	1 r 97	1,24	1 r 87
80	1,54	123	1,54	123	1,35	108	1,22	98
90	1,49	134	1,49	134	1,32	119	1,21	109
100	1,45	145	1,45	145	1,30	130	1,20	120
110	1,42	156	1,42	156	1,28	141	1,19	131
120	1,39	167	1,39	167	1,27	152	1,18	142
130	1,60	1 r + h 208	1,41	2 r 183	1,29	2 r 168	1,21	2 r 158
140	1,56	219	1,38	194	1,28	179		
150	1,53	230	1,37	205	1,27	190		
160	1,50	241	1,35	216	1,26	201		
170	1,48	252	1,34	227	1,25	212		
180	1,46	263	1,32	238	1,24	223		
190	1,46	2 r + h 279	1,33	3 r 254	1,26	239		
200	1,45	299	1,32	265				

Menet- távolság a térké- pen mérve (S) km	Menet a megindulási körletből az összpontosítási körletbe				Menet a megindulási körletből a szétbonta- kozási terepszakaszig vagy a rövidpihenőig		Menet a rövidpihe- nőtől a szétbontako- zási terepszakaszig vagy a következő rö- vidpihenőig	
	hosszúpihenővel		hosszúpihenő nélkül		K_b^3	$U_3 = K_b^3 \cdot S$ km	K_b^4	$U_4 = K_b^4 \cdot S$ km
	K_b^1	$U_1 = K_b^1 \cdot S$ km	K_b^2	$U_2 = K_b^2 \cdot S$ km				
210	1,43	301	1,31	276				
220	1,41	312	1,30	287				
230	1,40	323	1,29	298				
240	1,39	334	1,28	309				
250	1,40	3r + h 350	1,30	4 r 325				
260	1,39	361	1,29	336				
270	1,38	372	1,28	347				
280	1,37	383	1,28	358				
290	1,36	394	1,27	369				
300	1,35	4r + h 405	1,28	5 r 385				

- Megjegyzés:* 1. Az 1r; 2r; 3r ... az 1; 2; 3 ... rövidpihenő km teljesítményét jelenti.
2. A h a hosszúpihenő km teljesítményét jelenti.

Ennek megfelelően a t -edik napi üzemanyag-javadalmazás súlyát a következő képlettel számíthatjuk:

$$L_t = L_0 (1 - \varrho)^t \quad (34)$$

A (34) képlet segítségével meghatározhatjuk az átlagos javadalmazás-súlyt is a veszteségek figyelembevételével a tervezési időszak tetszés szerinti mennyiségű napjára.

Például három harcnapra az átlagos javadalmazás-súly a következő képlettel számítható:

$$L_{cp}^3 = \frac{L_0 + L_0 (1 - \varrho) + L_0 (1 - \varrho)^2}{3} = L_0 [1 + (1 - \varrho) + (1 - \varrho)^2] \frac{1}{3} \quad (35)$$

Ha a tervezés t harcnapra történik, az átlagos javadalmazás-súlyt a következő képlettel kapjuk:

$$L_{cp}^t = \frac{L_0}{t} [1 + (1 - \varrho) + (1 - \varrho)^2 + \dots + (1 - \varrho)^{t-2} + (1 - \varrho)^{t-1}] \quad (36)$$

A (36) képlet túlságosan bonyolult kézi számológépen végzendő gyakorlati számvetésekhez. Ezért célszerű egyszerűbb, gyakorlati számításonkra alkalmasabb alakra hozni. Ezt az átalakítást annak alapján végeztethetjük, hogy a (36) képletben a szögletes zárójelben levő kifejezés, — amelyet a továbbiakban B -vel jelölünk, hatványsor, amelynek tagjai mértani haladványt képeznek. Ez könnyebben felismerhető, ha bevezetjük az $1 - \varrho = z$ jelölést:

$$1 + z + z^2 + z^3 + \dots + z^{t-1} + z^t \quad (37)$$

E mértani haladvány t -edik tagját a következőképpen számíthatjuk:

$$a_t = a_1 q^{t-1} = 1 \cdot z^{t-1} = z^{t-1} \quad (38)$$

A mértani haladvány első t tagjának összegét a következő képlet adja:

$$B_t = \frac{a_1 - a_t q}{1 - q} = \frac{1 - z^{t-1} \cdot z}{1 - z} = \frac{1 - z^t}{1 - z} \quad (39)$$

Ha z helyére visszahelyettesítjük a $z = 1 - \varrho$ kifejezést, a mértani haladvány első t tagjának összegére a következő formula adódik:

$$B_t = \frac{1 - (1 - \varrho)^t}{1 - (1 - \varrho)} = \frac{1 - (1 - \varrho)^t}{\varrho} \quad (40)$$

Fejezzük ki a (40) egyenletben a B_t értékét a (36) egyenletből, így viszonylag egyszerűbb képlettel nyerünk a hadművelet első t napjára számított átlagos javadalmazás-súly meghatározásához:

$$L_{cp}^t = \frac{1}{t} L_0 \left[\frac{1 - (1 - \varrho)^t}{\varrho} \right] = L_0 \frac{1 - (1 - \varrho)^t}{t \varrho} \quad (41)$$

Ebből a súlyegységben kifejezett hajtóanyag-szükségletet t napra a következő képlettel kapjuk:

$$P'_k = P_{tk} L_{ok} \frac{1 - (1 - \rho k)^t}{t \rho k} \quad \text{tonna} \quad (42)$$

Valamely tetszőleges t-edik nap súlyegységben kifejezett hajtóanyag-szükséglete pedig így számítható (lásd a (38) képletet is):

$$P'' = P''_{tk} L_{ok} (1 - \rho)^{t-1} \quad \text{tonna} \quad (43)$$

Gyakorlati számvetésekhez a veszteséggel csökkentett javadalmazás súlyának kiszámítása esetleg a következő képlettel is végezhető:

$$L_1 = L_0 - L_0 \rho t = L_0 (1 - \rho t) \quad (44)$$

Ez azt jelenti, hogy a veszteségi koefficiens szorozzuk a hadművelet napjainak számával és az induló javadalmazás-súllyal, majd az így kapott súlycsökkenést levonjuk az induló javadalmazás súlyából. Így egy egyszerűbb, lineáris összefüggéssel számíthatjuk a javadalmazás veszteséggel csökkentett súlyát, de a kapott eredmény kevésbé pontos. Ezen kívül elvi kifogásokat is támaszthatunk e leegyszerűsített eljárással szemben, ugyanis a veszteségi koefficiens figyelembevételével a javadalmazás súlya nem egyszerű lineáris arány szerint, hanem a binomiális összefüggésnek megfelelően csökken, ahogyan ezt a (28—43) egyenletekben levezettük.

Ez egyébként jól látható a 6. ábrából, amely a javadalmazás súlycsökkenését grafikusán mutatja be mind a lineáris, mind a binomiális összefüggés szerint ábrázolva. Nézzük meg például a gázolaj-javadalmazás súlyát, amelynek lineáris összefüggés szerinti változását a 2-vel jelölt szaggatott vonal, binomiális összefüggés szerinti változását a 2-vel jelölt folyamatos vonal tünteti fel.

A gázolaj-javadalmazás görbéit 6⁰/₀-os veszteségi koefficienssel rajzoltuk. Ezzel a veszteségi koefficienssel a hadművelet 16. napjára a javadalmazás súlya a lineáris összefüggés szerint az eredeti értéknek kb. 5⁰/₀-ára csökken, míg a valóságos javadalmazás-súly a binomiális összefüggés szerint ugyancsak 6⁰/₀-os veszteségi koefficienssel számolva az eredeti érték 37,5⁰/₀-ának adódik.

f) A járművek hatótávolsága

A (4, 5) képletben szereplő törtek nevezője a benzines, illetve gázolajos járművek hatótávolsága. Ennek értékét gépkocsikra 500 km-nek vesszük.

A lánctalpas harcjárművek hatótávolságának átlagértékét a szükséges pontossággal szolgáltatja a következő képlet:

$$Z_h = \frac{Z_h^1 C_1 + Z_h^2 C_2 + \dots + Z_h^n C_n}{C_1 + C_2 + \dots + C_n} \quad \text{km} \quad (45)$$

ahol:

$Z_h^1, Z_h^2, \dots, Z_h^n$ egy darab 1, 2, ... n-edik típusú lánctalpas harcjármű hatótávolsága km-ben;

C_1, C_2, \dots, C_n az 1, 2, ... n-edik típusú lánctalpas harcjármű darabszáma.

A (44) képlet nélkül is kiszámíthatjuk a lánctalpas harcjárművek hatótávolságának átlagértékét, ha ismerjük az egyes típusok százalékos megoszlását. Például ha valamely csapatnál a harcokocsik 70%-ának 265 km, 20%-ának 240 km és 10%-ának 165 km a hatótávolsága, akkor az átlagos hatótávolság a következőképpen adódik:

$$Z_h = 265 \cdot 0,7 + 240 \cdot 0,2 + 165 \cdot 0,1 = 250 \text{ km}$$

4. A NAPI HAJTÓANYAG-FOGYASZTÁS TÁMADÓHARCBAN A JÁRMŰVEK IGÉNYBEVÉTELE (MENETTELJESÍTMÉNYE) ALAPJÁN

Számítási képlet:

$$P = \frac{T \cdot K_M \cdot K_y}{Z}, \text{ ahol} \quad T = \frac{G}{t}$$

5. táblázat

Támadási ütem km nap	Hajtóanyag-fogyasztás javadalmazásban											
	gl. e.		hk. e.		tü. e.		létü. e.		gl. ho.		hk. ho.	
	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G
30	0,17	0,30	0,17	0,30	0,17	0,10	0,17	0,11	0,17	0,32	0,17	0,32
40	0,23	0,38	0,23	0,38	0,23	0,12	0,23	0,13	0,23	0,40	0,23	0,40
50	0,27	0,46	0,27	0,46	0,27	0,15	0,27	0,16	0,27	0,48	0,27	0,48
60	0,31	0,52	0,31	0,52	0,31	0,17	0,31	0,19	0,31	0,55	0,31	0,55
70	0,35	0,57	0,35	0,57	0,35	0,19	0,35	0,20	0,35	0,60	0,35	0,60
80	0,37	0,61	0,37	0,61	0,37	0,20	0,37	0,22	0,37	0,65	0,37	0,65
90	0,40	0,65	0,40	0,65	0,40	0,21	0,40	0,23	0,40	0,69	0,40	0,69
100	0,42	0,68	0,42	0,68	0,42	0,22	0,42	0,24	0,42	0,73	0,42	0,73

5. A MENET HAJTÓANYAG-FOGYASZTÁSA A JÁRMŰVEK MENETTELJESÍTMÉNYE ALAPJÁN

a) Menet a megindulási körletből az összpontosítási körletbe
hosszú pihenővel

Számítási képlet:

$$P = \frac{S \cdot K_b^1 \cdot K_g}{Z} \quad \text{javadalmazás;}$$

ahol:

$$K_b^1 = \frac{S + S_1 + S_2 + S_3 + S_4 + S_5}{S}$$

6. táblázat

Menet- távolság km	Hajtóanyag-fogyasztás javadalmazásban											
	gl. e.		hk. e.		tü. e.		létü. e.		gl. ho.		hk. ho.	
	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G
20	0,13	0,21	0,13	0,21	0,13	0,07	0,13	0,08	0,13	0,23	0,13	0,23
40	0,19	0,31	0,19	0,31	0,19	0,10	0,19	0,11	0,19	0,32	0,19	0,32
60	0,25	0,40	0,25	0,40	0,25	0,13	0,25	0,14	0,25	0,42	0,25	0,42
80	0,32	0,51	0,32	0,51	0,32	0,17	0,32	0,18	0,32	0,54	0,32	0,54
100	0,38	0,60	0,38	0,60	0,38	0,20	0,38	0,21	0,38	0,64	0,38	0,64
120	0,43	0,69	0,43	0,69	0,43	0,23	0,43	0,24	0,43	0,73	0,43	0,73
140	0,57	0,91	0,57	0,91	0,57	0,30	0,57	0,32	0,57	0,96	0,57	0,96
160	0,63	1,00	0,63	1,00	0,63	0,33	0,63	0,35	0,63	1,06	0,63	1,06
180	0,68	1,09	0,68	1,09	0,68	0,36	0,68	0,39	0,68	1,16	0,68	1,16
200	0,75	1,20	0,75	1,20	0,75	0,39	0,75	0,43	0,75	1,28	0,75	1,28
220	0,81	1,30	0,81	1,30	0,81	0,42	0,81	0,46	0,81	1,37	0,81	1,37
240	0,87	1,39	0,87	1,39	0,87	0,45	0,87	0,50	0,87	1,47	0,87	1,47
260	0,94	1,50	0,94	1,50	0,94	0,49	0,94	0,53	0,94	1,59	0,94	1,59
280	1,00	1,59	1,00	1,59	1,00	0,52	1,00	0,56	1,00	1,69	1,00	1,69
300	1,05	1,68	1,05	1,68	1,05	0,55	1,05	0,59	1,05	1,78	1,05	1,78

b) Menet a megindulási körletből az összpontosítási körletbe
hosszú pihenő nélkül

Számítási képlet:

$$P = \frac{S \cdot K_b^2 \cdot K_g}{Z} \quad \text{javadalmazás,}$$

ahol:

$$K_b^2 = \frac{S + S_1 + S_2 + S_4 + S_5}{S}$$

7. táblázat

Menet- távolság km	Hajtóanyag-fogyasztás javadalmazásban											
	gl. e.		hk. e.		tü. e.		létü. e.		gl. ho.		hk. ho.	
	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G
20	0,13	0,21	0,13	0,21	0,13	0,07	0,13	0,08	0,13	0,23	0,13	0,23
40	0,19	0,31	0,19	0,31	0,19	0,10	0,19	0,11	0,19	0,32	0,19	0,32
60	0,25	0,40	0,25	0,40	0,25	0,13	0,25	0,14	0,25	0,42	0,25	0,42
80	0,32	0,51	0,32	0,51	0,32	0,17	0,32	0,18	0,32	0,54	0,32	0,54
100	0,38	0,60	0,38	0,60	0,38	0,20	0,38	0,21	0,38	0,64	0,38	0,64
120	0,43	0,69	0,43	0,69	0,43	0,23	0,43	0,24	0,43	0,73	0,43	0,73
140	0,50	0,81	0,50	0,81	0,50	0,26	0,50	0,28	0,50	0,85	0,50	0,85
160	0,56	0,90	0,56	0,90	0,56	0,29	0,56	0,32	0,56	0,95	0,56	0,95
180	0,62	0,99	0,62	0,99	0,62	0,31	0,62	0,35	0,62	1,05	0,62	1,05
200	0,69	1,10	0,69	1,10	0,69	0,35	0,69	0,39	0,69	1,17	0,69	1,17
220	0,75	1,19	0,75	1,19	0,75	0,38	0,75	0,42	0,75	1,26	0,75	1,26
240	0,80	1,28	0,80	1,28	0,80	0,41	0,80	0,45	0,80	1,36	0,80	1,36
260	0,87	1,39	0,87	1,39	0,87	0,44	0,87	0,49	0,87	1,48	0,87	1,48
280	0,93	1,48	0,93	1,48	0,93	0,47	0,93	0,52	0,93	1,57	0,93	1,57
300	1,00	1,60	1,00	1,60	1,00	0,51	1,00	0,56	1,00	1,69	1,00	1,69

c) Menet a megindulási körletből a szétbontakozási terepszakaszig
vagy a rövid pihenőig

Számítási képlet:

$$P = \frac{S \cdot K_b^3 \cdot K_g}{Z}$$

javadalmazás, ahol:

$$K_b^3 = \frac{S + S_1 + S_2 + S_3}{S}$$

8. táblázat

Menet- távolság km	Hajtóanyag-fogyasztás javadalmazásban											
	gl. e.		hk. e.		tü. e.		létü. e.		gl. ho.		hk. ho.	
	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G
20	0,10	0,15	0,10	0,15	0,10	0,05	0,10	0,05	0,10	0,16	0,10	0,16
40	0,15	0,24	0,15	0,24	0,15	0,08	0,15	0,09	0,15	0,26	0,15	0,26
60	0,21	0,34	0,21	0,34	0,21	0,11	0,21	0,12	0,21	0,36	0,21	0,36
80	0,28	0,45	0,28	0,45	0,28	0,14	0,28	0,16	0,28	0,48	0,28	0,48
100	0,34	0,54	0,34	0,54	0,34	0,17	0,34	0,19	0,34	0,57	0,34	0,57
120	0,39	0,63	0,39	0,63	0,39	0,20	0,39	0,22	0,39	0,67	0,39	0,67
140	0,47	0,74	0,47	0,74	0,47	0,24	0,47	0,26	0,47	0,79	0,47	0,79
160	0,52	0,83	0,52	0,83	0,52	0,27	0,52	0,29	0,52	0,88	0,52	0,88
180	0,58	0,93	0,58	0,93	0,58	0,30	0,58	0,33	0,58	0,98	0,58	0,98
190	0,62	0,99	0,62	0,99	0,62	0,32	0,62	0,35	0,62	1,05	0,62	1,05

d) Menet a rövid pihenőtől a szétbontakozási terepszakaszig
vagy a következő rövid pihenőig

Számítási képlet:

$$P = \frac{S \cdot K_b^4 \cdot K_g}{Z} \quad \text{ja, ahol} \quad K_b^4 = \frac{S + S_1 + S_2}{S}$$

9. táblázat

Menet- távolság km	Hajtóanyag-fogyasztás javadalmazásban											
	gl. e.		hk. e.		tü. e.		létü. e.		gl. ho.		hk. ho.	
	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G
20	0,97	0,11	0,07	0,11	0,07	0,04	0,07	0,04	0,07	0,12	0,07	0,12
40	0,13	0,20	0,13	0,20	0,13	0,06	0,13	0,07	0,13	0,22	0,13	0,22
60	0,18	0,29	0,18	0,29	0,18	0,09	0,18	0,10	0,18	0,31	0,18	0,31
80	0,25	0,41	0,25	0,41	0,25	0,13	0,25	0,14	0,25	0,43	0,25	0,43
100	0,31	0,50	0,31	0,50	0,31	0,16	0,31	0,18	0,31	0,53	0,31	0,53
120	0,37	0,59	0,37	0,59	0,37	0,19	0,37	0,21	0,37	0,62	0,37	0,62
130	0,41	0,66	0,41	0,66	0,41	0,21	0,41	0,23	0,41	0,70	0,41	0,70

Következtetések

1. Az ismertetett módszerrel az üzemanyag-fogyasztási szükségletet meghatározhatjuk kézi úton vagy elektronikus számítógéppel a hadművelet vagy harc előkészítő időszakára, bármely mozzanatára, valamint a menetre és átcsoportosításra.

2. Az alapmenntiségek, koeficienssek és indexek itt bevezetett jelölése az üzemanyag-szolgálat feladatainak megoldásához széles körben felhasználható; alkalmazható mind a kézi úton, mind a számítógép segítségével megoldandó feladatok leírásához.

3. A hadművelet előkészítő időszakára (menetre) az üzemanyag-szükségletet a járművek tervezett kilométer-felhasználása alapján számítjuk. A számítás a (4, 5) képlet második tagjának felhasználásával végezhető. Ugyanezzel számítható a menet üzemanyag-szüksége is.

4. A támadó harc időszakára a fogyasztási szükséglet célszerű a (9, 10) képlet első tagjával számítani. Ez alkalmas elektronikus számítógépen történő felhasználásra is. A (4, 5, 9, 10) képletet teljes terjedelmében akkor használjuk, ha az egységek és magasabbegységek a tervidőszakban menetet (átcsoportosítást) hajtanak végre és harctevékenységet is folytatnak.

5. Az elvégzett matematikai analízis azt mutatja, hogy az üzemanyag-szükséglet meghatározására szolgáló képletekből elhagyható a manőverezési koeficiens oly módon, hogy a járművek menetteljesítményét a napi támadási ütem függvényeként írjuk fel. Ezzel a független változók számát csökkentjük, ami lényegesen leegyszerűsíti és megkönnyíti a feladat megoldását elektronikus számítógépen. A számításokban így elkövetett hiba a legvalószínűbb támadási ütemek tartományában (50—80 km nap) nem haladja meg a 2^0_0 -ot.

6. Ha a menet hajtóanyag-fogyasztását úgy számítjuk ki, hogy a számvetésben csak egyetlen segédelem-koeficienset veszünk figyelembe, ez esetenként jelentős (30—40 0_0 -os) hibát okozhat. Ezért a szerzők a gyakorlati számítások céljaira négy különböző segédelemszorzót dolgoztak ki, amelyekre a (23—27) képleteket vezették le. Ezen kívül a (23—27) képletek alapján kiszámították, hogy a térképen mért menettávolságokhoz a négy segédelemszorzónak milyen konkrét értékei tartoznak és így a térképen mért menettávolságok milyen valóságos kilométer-teljesítményeknek felelnek meg. Az adatokat a 4. táblázat tartalmazza.

7. A harci technika átlagos napi vissza nem térő veszteségét nem a számvetési-ellátási egységben (javadalmazásban) hanem a súlyegységben meghatározott fogyasztási szükségletnél kell figyelembe venni. Más szóval a veszteséggel nem a javadalmazások mennyiségét, hanem az egy javadalmazás súlyát kell csökkenteni. Ezért a számvetésekben a veszteségi koeficienset be kell vinni a javadalmazás súlyába. Ahogyan a matematikai analízis kimutatta a javadalmazás súlya a technikai veszteségek következtében nem lineárisan, hanem a binomiális összefüggésnek megfelelően csökken. Ha ezt figyelmen kívül hagyjuk, a számvetésekben 30 0_0 nagyságrendű hibát követhetünk el.

8. A 4. és 5. pont táblázati (5. — 9.) táblázat egyes csapatok és magassabbegységek benzin- és gázolaj-fogyasztási szükségletét tartalmazzák javadalmazásban meghatározva egy harcnapra, illetve a menet különböző fajtáira. Az adatok kiszámítása az ismertetett elvek szerint történt. A táblázatok felhasználásakor figyelembe kell venni, hogy a benzinfogyasztás a gépkocsik, a gázolaj-fogyasztás pedig a lánctalpas harcjárművek igénybevételével van összhangban.

Az ábrák az 1—4. mellékleten a folyóirat végén találhatóak.